

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

246768

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรชนเผ่าในการดำเนินกิจกรรม
ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ

เสาร์แก้ว อินทจักร์

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศรีพหุการชุมชนและสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2554

600251714

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรชนเผ่าในการดำเนินกิจกรรม
ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ

เสาร์แก้ว อินทจักร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรชุมชนและสิ่งแวดล้อม
สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรชุมชนและสิ่งแวดล้อม

ชื่อเรื่อง
การมีส่วนร่วมของเกษตรกรชนเผ่าในการดำเนินกิจกรรม
ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ

โดย
เสาร์แก้ว อินทจักร์

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร. วีรศักดิ์ ปรกติ)

วันที่ 12 เดือน ๗.๑ พ.ศ. ๕๕

กรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พหล สักดิ์คะทัศน์)

วันที่ 12 เดือน ๗.๑ พ.ศ. ๕๕

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. รังควิต รังควิต)

วันที่ 12 เดือน ๗.๑ พ.ศ. ๕๕

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

(อาจารย์ ดร. วีรศักดิ์ ปรกติ)

วันที่ 12 เดือน ๗.๑ พ.ศ. ๕๕

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จำเนียร ยศราช)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

วันที่ 14 เดือน ๗.๑ พ.ศ. ๕๕๕

ชื่อเรื่อง	การมีส่วนร่วมของเกษตรกรชนเผ่าในการดำเนินกิจกรรมของ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ
ชื่อผู้เขียน	นายเสาร์แก้ว อินทจักร์
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรชุมชน และสิ่งแวดล้อม
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.วีรศักดิ์ ปรกติ

บทคัดย่อ

246768

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และ
สังคม ของเกษตรกรในพื้นที่ และลักษณะทางจิตวิทยาต่าง ๆ รวมทั้ง 2) การมีส่วนร่วมของ
เกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะในด้านการร่วมค้นหา
ปัญหา การร่วมวางแผน ตัดสินใจ การร่วมดำเนินกิจกรรม และการติดตามและประเมินผลจากกลุ่ม
ตัวอย่างเกษตรกรที่รับการส่งเสริมในเขตรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะซึ่ง
ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายแบบสัดส่วนจากประชากร 223 ราย ใช้แบบสัมภาษณ์ในการรวบรวมข้อมูล
และนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยประมาณ 47 ปี จบ
การศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับนับถือศาสนาพุทธ สมรสแล้วมีสมาชิกภายในครัวเรือน
เฉลี่ย 4.36 คน เกือบทั้งหมดเป็นคนในพื้นที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเฉลี่ยประมาณ 46 ปี มีประสบการณ์
ในการทำการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 28 ปี โดยประกอบอาชีพทำสวนเป็นอาชีพหลัก มีรายได้เฉลี่ย
137,201.79 บาทต่อปี ถือครองที่ดินเป็นของตนเอง โดยมีขนาดของพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร
เฉลี่ยประมาณ 8 ไร่ ใช้เงินทุนของตนเองในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกกลุ่มปลูกผักมีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์และการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะในระดับ
มาก ได้รับข่าวสารจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะจากสื่อบุคคล 3-5 ครั้งต่อปี โดยระบุว่า
ข่าวสารที่ได้รับรู้จากศูนย์ฯ มีประโยชน์ มีความเหมาะสมในระดับมาก น่าสนใจและมีความ
ทันสมัยในระดับปานกลางและทั้งนี้โดยคาดหวังถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการ
ดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะในระดับปานกลาง

พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง
ม่อนเงาะโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.18) มีส่วนร่วมในระดับปานกลางในทุกประเด็น

246768 (4)

ได้แก่ 1) ด้านการติดตามและประเมินผล 2) ด้านการร่วมค้นหาปัญหา 3) ด้านการร่วมดำเนินกิจกรรมและ 4) ด้านการร่วมวางแผน ตัดสินใจตามลำดับ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา เชื้อชาติ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ประสบการณ์ในการทำเกษตร รายได้ จำนวนพื้นที่ถือครองการเป็นสมาชิกกลุ่ม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์และการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ

Title	Ethnic Farmer Participation in Activities of Mon Ngo Royal Project Development Center
Author	Mr. Saokaew Intajak
Degree of	Master of Arts in Community Resource Development and Environment
Advisory Committee Chairperson	Dr. Weerasak Prokati

ABSTRACT

246768

This study was conducted to investigate: 1) socio-economic characteristics of ethnic farmers in the area of Mon Ngo Royal Project Development Center, and 2) ethnic farmer participation in activities of Mon Ngo Royal Project Development Center on problem seeking, planning, decision-making, monitoring, and valuation. Interview schedules were used for data collection administered with 223 ethnic farmers. They were obtained by stratified simple random sampling. Obtained data were analyzed by using the Statistical Package.

Findings revealed that most of the informants were male, 47 years old on average, elementary school graduated, Buddhists, and married. They had 4.36 family members on average. Almost all of the informants were Mon Ngo by birth. They had been living there for 46 years on average. They had been doing farming for 28 years with an average annual income of 137,210.79 baht. They had their own farming land for 8 rai on average, used their own capital for farming, and were members of vegetable growing group. They had a high level of knowledge and understanding about the activities of Mon Ngo Royal Project Development Center. They perceived information about the center through word-of-mouth, 3-5 times per year. They stated that the information was appropriate at a high level. However, it was interesting and up to date at a moderate level. Their expectation on the benefits of the center activities was found at a moderate level.

It was found that the informants participated in the center activities at a moderate level (= 3.18). This was in terms of: 1) monitoring and evaluation; 2) problem seeking; 3) activity participation; and 4) planning and decision-making, respectively. There was a statistically significant relationship between the participation in Mon Ngo Royal Project

246768 (6)

Development Center activities and age, educational attainment, religion, race, marital status, land holding, number of family members, farming experience, years of living in the village, including knowledge and understanding of the center activities.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรชนเผ่าในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ ในตำบลเมืองก้ายอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องด้วยได้รับความกรุณาจากประธานกรรมการที่ปรึกษาอาจารย์ ดร.วีรศักดิ์ ปรัตติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์กะทัศน์ พร้อมด้วยรองศาสตราจารย์ ดร.นเศรษฐ รังควัดและคณาจารย์ผู้ให้ความรู้ทุกวิชา รวมถึงบุคลากรของภาควิชาส่งเสริมการเกษตรทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความรู้คำแนะนำ ดูแล และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้ได้ความกระจ่างยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ เกษตรกร ผู้ให้ข้อมูลในแบบสอบถามเพื่อการวิจัยทุกท่าน รวมทั้งเพื่อนบัณฑิตทุกท่านที่ให้ความเอื้อเฟื้อซึ่งมิได้กล่าวนามมา ณ ที่นี้

ขอน้อมระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา อาจารย์ ดร.โชค มิเกล็ด อาจารย์วิวัฒน์ ยิ่งโยชน์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจนสำเร็จตามความมุ่งหวัง

เสาร์แก้ว อินทจักร์

ตุลาคม 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(12)
สารบัญภาพผนวก	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
มูลนิธิต้องการหลวงม่อนเงาะ	7
แนวคิดเกี่ยวกับชนเผ่า	17
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58
ภาคสรุป	61
กรอบแนวคิดในการวิจัย	62
สมมติฐานการวิจัย	63
บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย	65
สถานที่ดำเนินการวิจัย	65
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	68
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	70
การทดสอบแบบสัมภาษณ์	70
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	73

	(9)
การวิเคราะห์ข้อมูล	73
ระยะเวลาในการวิจัย	75
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	76
ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูล	76
การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ม่อนเงาะ	94
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนา โครงการหลวงม่อนเงาะ	106
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	128
สรุปผลการวิจัย	127
อภิปรายผลการวิจัย	131
ข้อเสนอแนะ	134
บรรณานุกรม	136
ภาคผนวก	143
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	144
ภาคผนวก ข การหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก ของแบบทดสอบความรู้	157
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	163

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนประชากรในเขตรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ	66
2 จำนวนประชากรที่รับการส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะแต่ละหมู่บ้าน	67
3 จำนวนประชากรและขนาดตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน	69
4 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	78
5 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	83
6 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์และการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ	86
7 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานและการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ	88
8 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และระดับความคาดหวังถึงประโยชน์ที่จะได้รับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะด้านประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว	91
9 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และระดับความคาดหวังถึงประโยชน์ที่จะได้รับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะด้านประโยชน์ต่อชุมชน	92
10 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะของผู้ให้ข้อมูล	94
11 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะด้านการร่วมค้นปัญหา	96
12 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะด้านการวางแผน ตัดสินใจ	98
13 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะด้านการดำเนินการ	101
14 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะด้านการติดตามประเมินผล	104
15 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ	109

ตาราง

หน้า

16	ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนา โครงการหลวงม่อนเงาะ	110
17	ความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ	112
18	ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ	114
19	ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ประสบการณ์ในการทำเกษตร รายได้ และจำนวนพื้นที่ถือครอง กับการมีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ	119
20	ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นสมาชิกกลุ่มกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ	121
21	ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข่าวสารกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ	123
22	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ และความคาดหวังประโยชน์ที่จะได้รับจาก การมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนา โครงการหลวงม่อนเงาะ	127

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 ระดับการมีส่วนร่วม	32
2 บันได 8 ขั้นของการมีส่วนร่วม	57
3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	63

สารบัญภาพผนวก

ภาพผนวก		หน้า
1	แผนที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ	158
2	เจ้าหน้าที่มูลนิธิโครงการหลวงม่อนเงาะกำลังประชุมเตรียมให้ความรู้แก่เกษตรกรชนเผ่าในพื้นที่ดูแลของมูลนิธิโครงการหลวงม่อนเงาะ	159
3	อบรมเกษตรกรชนเผ่าในพื้นที่ดูแลของมูลนิธิโครงการหลวงม่อนเงาะ ให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูล การทำเกษตร	159
4	เกษตรกรชนเผ่า กำลังคัดเลือกผลิตภัณฑ์ ลูกพลับจากมูลนิธิโครงการหลวงม่อนเงาะ	160
5	ลูกพลับ ผลผลิตที่ได้จากการรวมกลุ่ม ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่มูลนิธิโครงการหลวงม่อนเงาะ	160
6	เกษตรกรชนเผ่า กำลังคัดเลือกผลิตภัณฑ์เห็ด เพื่อส่งจำหน่าย	161
7	เห็ดผลผลิตที่ได้จากการรวมกลุ่ม ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่มูลนิธิโครงการหลวง ม่อนเงาะ	161
8	ใบชาอ่อนผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงของมูลนิธิโครงการหลวงม่อนเงาะ	162
9	เกษตรกรชนเผ่า กำลังตากใบชาอบแห้ง ผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงของมูลนิธิโครงการหลวงม่อนเงาะ	162